

سندان بنفش

(تأثیر عوامل داخلی و خارجی بر شکل گیری سیاست خارجی دولت اعتدال)
سید علی تقوی

انتشارات فرا هنر

سندان بنفش

نویسنده سید علی تقوی

ناشر فراهنر

ویراستار بیتا تیموری

طراح جلد و صفحه آرا مسعود سلیمانی

مبارکان نسخه

مهرت چاپ ۱۳۹۹

شابک ۹۷۸-۶۲۲-۹۰۲۴۰۰۰۰۰۰۰۰

قیمت ۴۹۰۰ تومان

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

سرشناسه: تقوی، سیدعلی، ۱۳۵۵ - عنوان: سندان بنفش / نویسنده سیدعلی تقوی. مشخصات نشر: تهران: موضوع: ایران - سیاست و حکومت - ۱۳۹۲ -
موضوع: Iran - ۲۰۱۳ - Politics and government -
موضوع: روحانی، حسن، ۱۳۲۷ -، رئیس جمهور - دیدگاه در روابط خارجی
موضوع: Hasan -Rouhani, Views on Foreign relations
موضوع: روحانی، حسن، رئیس جمهور، ۱۳۲۷ - - دیدگاه درباره روابط بین‌المللی
موضوع: Hasan -Rouhani, Views on International relations
موضوع: دولت یازدهم جمهوری اسلامی ایران موضوع: ایران - روابط خارجی - ۱۳۹۱ -
موضوع: Iran - Foreign relations - ۲۰۱۳ -
رده بندی کنگره: DRS1726
رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۴
شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۷۲۰۳۹

آدرس: تهران خیابان انقلاب، خیابان خارک، پلاک ۲۲ واحد ۱

تلفن: ۰۲۱-۶۶۷۴۱۸۸۱

www.farahonar.net

فهرست مطالب

فصل اول:

عوامل داخلی تأثیرگذار بر سیاست خارجی دولت روحانی

- ۱ عوامل داخلی تأثیرگذار بر سیاست خارجی دولت روحانی ۱۵
- ۱-۱ مشکلات اقتصادی و اجتماعی ناشی از اعمال تحریم‌های بین‌المللی ۱۶
- ۱-۱-۱ جمهوری اسلامی ایران ۲۰
- ۱-۱-۱-۱ رفاه اجتماعی قبل دولت اعتدال ۲۳
- ۱-۱-۱-۲ بررسی نرخ تورم ۲۷
- ۱-۱-۱-۳ بررسی قدرت خرید دستمزد کارگران ۳۱
- ۱-۱-۲ دولت اجتماعی و انباشت مطالبات سیاسی ۳۲
- ۱-۱-۳ ولایت سیاسی - اجتماعی ناشی حوادث سال ۱۳۸۸ ۳۴
- ۱-۱-۴ اقتدارگرایی دوران احمدی‌نژاد ۴۳
- ۱-۱-۴-۱ توقیف سترده ریاست در دولت احمدی‌نژاد ۴۵
- ۱-۱-۴-۲ انحلال احزاب و دستگیری سالان سیاسی ۴۸
- ۱-۱-۴-۳ گفت‌وگو آلمان‌گرایی اصولی در محمود احمدی‌نژاد ۴۹
- ۱-۲ افراد، نهادها و سازمان‌های تأثیرگذار بر سیاست خارجی دولت یازدهم ۵۲
- ۱-۲-۱ ساختار غیررسمی نظام سیاسی جمهوری اسلامی ۵۳
- ۱-۲-۱-۱ نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در مشورت سیاسی ۵۴
- ۱-۲-۱-۲ ساختار رسمی نظام جمهوری اسلامی ایران ۵۷
- ۱-۲-۱-۳ نقش رهبری در سیاست خارجی ۵۸
- ۱-۲-۱-۴ نقش ریاست جمهوری در نظام جمهوری اسلامی ۶۰
- ۱-۲-۱-۵ نقش وزارت امور خارجه ۶۶
- ۱-۲-۱-۶ ویژگی‌های دیپلماسی هسته‌ای دولت یازدهم ۶۸
- ۱-۲-۲ نقش ارتباطات در سیاست خارجی دولت روحانی ۶۹
- ۱-۲-۳ تأثیر فرهنگ و هویت بر سیاست خارجی ۷۲
- ۱-۲-۴ تفسیر روحانی از اسلام و هویت ایرانی ۷۹

فهرست مطالب

- ۲-۴-۱ تقابل میان دین و ملیت در ایران ۸۰
- ۱-۵ نقش دیپلماسی عمومی در سیاست خارجی ۸۳

فصل دوم:

عوامل مؤثر و تأثیرگذار بین‌المللی بر سیاست خارجی دولت

روحانی

- ۲-عوامل مؤثر و تأثیرگذار بین‌المللی بر سیاست خارجی دولت روحانی ۸۹
- ۲-۱ فشارهای ناشی از تصویب قطعنامه‌های سازمان ملل ۹۰
- ۱-۱-۱ تریف تحریم ۹۰
- ۲-۱ رجوع پرونده هسته‌ای ایران از آژانس اتمی به شورای امنیت سازمان ملل ۹۱
- ۲-۳-۱ تحریم ای‌اِعمالی شورای امنیت علیه جمهوری اسلامی ایران ۹۳
- ۲-۲-۱ جمع بین ملی قدرت‌های جهانی برای فشار آوردن و تغییر جهت ۹۴
- ۲-۱-۱ دادن سیاست ایران ۹۴
- ۲-۵-۱ مسائل مربوط به حقوق بشر ۹۸
- ۲-۵-۱-۱ حقوق بشر اروپا ۹۸
- ۲-۶ محیط هنجاری بین‌المللی ۱۰۰

فصل سوم:

ترکیب عوامل داخلی و خارجی در شکل‌دهی به سیاست خارجی

دولت روحانی

- ۳-ترکیب عوامل داخلی و خارجی در شکل‌دهی به سیاست خارجی دولت روحانی ۱۰۵
- ۳-۱ چارچوب نظری واقع‌گرایی نوکلاسیک ۱۰۵
- ۳-۲ کاربرد واقع‌گرایی نوکلاسیک برای تحلیل سیاست دولت روحانی ۱۱۵
- ۳-۳-۱ متغیرهای تأثیرگذار بر سیاست خارجی دولت روحانی ۱۱۷
- ۳-۳-۲ محیط بین‌الملل (متغیر مستقل) ۱۲۰
- ۳-۳-۲-۱ ادراکات و برداشت تصمیم‌گیرندگان (متغیر میانجی) ۱۲۴
- ۳-۳-۳ ساختار و قدرت داخلی دولت (متغیر واسطه‌ای) ۱۲۸
- ۳-۳-۳-۱ رهبری ۱۳۱

فهرست مطالب

۱۳۲	 ۲-۳-۳ مجلس
۱۳۴	 ۴-۳ سیاست خارجی دولت حسن روحانی (متغیر وابسته)
۱۳۷	 ۱-۴-۱ امنیت ملی
۱۴۲	 ۱-۴-۱ امنیت اقتصادی
۱۵۰	 ۲-۴-۲ دیپلماسی و مذاکره در سیاست خارجی
۱۵۵	 ۱-۲-۴-۲ ابرجام

فصل چهارم:

تجزیه و تحلیل نتایج، نتیجه گیری و ارائه پیشنهاد

۱۶۱	 ۲ تجزیه و تحلیل نتایج، نتیجه گیری و ارائه پیشنهاد
۱۶۱	 ۱-۴-۱ تئور سیستمی در علوم سیاسی
۱۶۲	 ۱-۴-۱ عناصر و اجزای تشکیل دهنده سیستم
۱۶۵	 ۱-۴-۱-۱ داده ها
۱۶۹	 ۱-۴-۱-۱ محیط
۱۷۲	 ۱-۴-۲ سیستم نظام سیاسی (THE POLITICAL SYSTEM)
۱۷۴	 ۱-۴-۱-۲ داده ها (در میانه و خنثی)
۱۷۸	 ۱-۴-۱-۲ بازخورد
۱۸۰	 ۴-۲ آثار و پیامدها
۱۸۴	 ۴-۳ نتیجه
۱۹۰	 منابع و مآخذ

مقدمه

وجود متغیرهای گوناگون و تأثیرگذار بر روند تصمیم‌گیری در سیاست خارجی، باعث شده است که امکان تعمیم رفتار برخی از کشورها امکان‌پذیر نباشد؛ چراکه هر یک از بازیگران نسبت به یک رویکرد پادش‌های کاملاً متفاوتی دارند و در اصل بستگی به ترکیب مختلف عوامل داخلی و خارجی دارد. بهره‌گیری و الگوبرداری متغیرهای مختلف می‌تواند درزه مطالعه سیاست خارجی مفید واقع گردد. لذا این پژوهش برای تحلیل تصمیم‌های سیاست خارجی دولت روحانی، از توجه هم‌زمان به دو سطح خ و کلار بهره گرفته است تا هم تأثیر متغیرهای داخلی و هم ساختار نظام بین‌الملل بر روند تصمیم‌گیری‌ها مشخص شود. بررسی فشارهای سیستمیک بین‌المللی از یک‌طرف و مشکلات داخلی از طرف دیگر این امکان را به ما می‌دهد تا تصمیم‌گیری دولت اعتدال را در عرصه سیاست خارجی روایت کنیم. به دلیل متأثر بودن سیاست‌های این دولت از دولت گذشته نیازمند به واکاوی رر سیاست خارجی دولت احمدی‌نژاد هستیم. لذا در این پژوهش به بررسی سیاست‌های دولت نهم و دهم نیز خواهیم پرداخت. دولتی که با رویکرد انتقادی به نظام بین‌الملل درصدد به چالش کشیدن سیاست قدرت‌های بزرگ بود و با تدبیر و سؤال بردن هنجارهای بین‌المللی و اتخاذ رویکرد تهاجمی نسبت به غرب، ایران را در انزوای سیاسی و اقتصادی قرارداد. تأکید بر اتخاذ دیپلماسی مستقل از وابستگی به قدرت‌های استکباری، نفی نظام بین‌المللی حاکم و تلاش در برقراری نظام عادلانه بین‌المللی به همراه تأکید بر برداشتی اخلاقی از دولت، سبب گردید که در این دوره سیاست خارجی کشور جنبه هنجاری

و انتقادی نسبت به نظام بین الملل به خود گیرد. شایان ذکر است که راهبرد ستیزه جویانه ایالات متحده در رابطه با سیاست های خارجی این دوره باعث فشارهای اقتصادی و سیاسی سنگینی بر کشور شد که می توان در چهارچوب فشارهای سیستمیک بین المللی بدان پرداخته شود. فشارهای سیستمیک بین المللی از یک طرف و بحران اقتصادی از طرف دیگر باعث شد که از انتخابات ۱۳۹۲ و شروع دوره ریاست جمهوری دولت روحانی شاهد چرخشی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی باشیم. پایان دولت اصولگرا و انتخاب آقای روحانی به ریاست جمهوری همزمان بود با نابودی مراکز تولید بحران اقتصادی، تورم و رکود و نابسامانی های اقتصادی در سطح داخلی و ظهور دیگر فشارهای سیستمیک بین المللی، اعمال تحریم های فلج کننده اقتصادی، اجماع سیاسی علیه ایران و ارجاع پرونده ایران به شورای امنیت، در سطح بین المللی، جملگی از مسائلی بودند که واقع گرایی و گفتمان اقتصادمحور را بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی در این دوران تحمیل کرد. در دستور کار قرار گرفتن اولویت های توسعه اقتصادی کشور، سیاست عادی سازی روابط با دیگر کشورها را می طلبد تا از آن طریق بتوان با جذب سرمایه گذاری های خارجی بخشی از سرمایه مورد نیاز برای ساماندهی اقتصادی و کنترل بحران اقتصادی استفاده نماید. برجسته ترین نمادهای عینی عادی سازی روابط را می توان در سه زمینه امنیت شناختن قواعد بازی و دیدارهای متعدد رئیس جمهور و وزیر خارجه از کشورهای خارجی و از همه مهم تر رسیدن به توافق با کشورهای ۵+۱ در پرونده هسته ای دید. در این راستا مساعی نگارنده بر این است که با استفاده از نظریه رئالیسم نوکلاسیک، به واکاوی سیاست خارجی دولت

یازدهم بیردازند تا به این پرسش پاسخ داده شود که؛ نقش نظام بین‌الملل و تحولات داخلی ایران در شکل‌گیری سیاست خارجی دولت روحانی چه بوده است؟ در پاسخ به این سؤال، فرضیه زیر مطرح می‌شود که فشارهای سیستمیک ناشی از نظام بین‌الملل و مشکلات اقتصادی ناشی از اعمال تحریم‌ها، زمینه شکل‌گیری سیاست خارجی دولت روحانی را فراهم کرد. پژوهش حاضر، با استفاده از روش بازکاوی تفسیری و روش جمع‌آوری کتابخانه‌ای و با مدنظر قرار دادن متغیرهای داخلی و خارجی و بهره‌گیری از نظریه انتخاب‌گرایی نوکلاسیک به عنوان چارچوب تئوریک بحث، به بررسی سیاست خارجی روحانی از منظر اهداف، مقدورات ملی و محدودرات بین‌المللی، ساختار داخلی، شیوه تصمیم‌گیری و اجرا و درنهایت نتایج سیاست خارجی دولت روحانی پرداخته است. برای دستیابی به این منظور، نگارنده پس از بررسی عوامل داخلی و بین‌المللی با تشریح مختصر چارچوب نظری رئالیسم بودسیک، تلاش می‌کند که ادراکات برداشت‌های تصمیم‌گیرندگان دولت یازدهم را در عرصه سیاست خارجی در ارتباط با ساختار کنونی نظام بین‌الملل، تهدیدات، فرصت‌ها و مقدورات مادی جمهوری اسلامی ایران و نحوه واکنس صحیح به نظام بین‌الملل و توزیع نسبی قدرت به تصویر بکشند و درنهایت با مدل سیستمی، به سنتزی از عوامل داخلی و خارجی رسیده و نهایتاً نتیجه‌گیری نهایی را به حد شد.